

URKIOLA ARRIGARRI (II): GAISO-ETXEA TA BENTAK

Erdi-aroan garrantzi aundia euken gaiso-etxeak, ostatu-etxeak, bidelari edo erromesen aterpeak et, "Benta" deritxen etxeak.

Toki askotan aurkitzen doguz olako etxeak eta gainera garrantzi aundia emoten jake. Etxeen izena saritar "lazareto" izaten zan, ebanjelioan agertzen dan lazaretxiroa gogoratzeko.

Olako etxeetan aurkitzen eben ostatua ta osasuni Donejakue bidean joiazan erromes celo bidelariak Olako ibiltariak asko izan ziran millagarren urtea baiñe lentxuago asita, erdi-aro guztian eta geroago.

Edonon aurkitzen doguz donejakueren bidelarier ezaugarriak, batez eurak erabilten ebezan kontxak edo ozkolak.

Eldu ete ziran Urkiola'ra bidelari oneik?

Ez dakigu noiztik, Urkiola'ko agiriak geienak erre egin ziralako, baiña zalantza barik eldu zirala.

Itxasoa alde batera itxita, iru sarrera eukezan Bizkaia'ra donejakuetarak: Markiñatik Bilbako'ra Ermutik Bilbako'ra eta Otxandio'tik Bilbako'ra. Azkenengo au begiratu daigun.

Gipuzkoa'tik sartzen ziran Otxandio'ra. Emen inguruko baseleizetara zabaldutako ziran, toki guztietan lez, eta zergaitik ez Urkiola'ra? Emendik

Zeanuri ra joaten ziran Ipiñaburu'ko Santiago'ren eleizea ikertzeko eta gero Areatza'tik Artea'ra. Artea'n Erroke Deunaren ostatua euken jateko eta lo egiteko eta gero Igorre'tik Lemoa'ra joaten ziran emen Ermutik etozanakaz bat egin eta Bilbao'rantza joateko. Eta Bilbao'ko Santiago'ren parrokiaren guztiak alkatu eta urteteko bide ez bardiñak artzen ebezan: Santander'era, Orduña'tik Gaztela'ra edo Balmaseda'tik Gaztela'ra.

1567n. urtean diñoskue Urkiola'n antxiñatik egoala gaiso-etxe bat eta urte ori igaro ezkerro, ardura aundia artzen da gaiso-etxe orren arazoak bideratzen: Basaguren'en beste osatatu bat ipiñi ebenean, nor-geiagorearen arazoak sortu ziran eta auzia agertu. Gero ostatu edo gaiso-etxe onen araudia agertzen da: Ibiltariak onartuko dauz, Santutegiaren aurrera biderako irabazi bat emon-ko dan, Urkiola'ra datozen zale guztiak laguntza emon-

go dautse, eleiza barria egiten dabiltzan langilleak bear dabena emongo dautse, bidez doazenai argia, ontzi edo lapikoak, orioa, gatzeta eta olakoak emongo dautsez...

Or daukagu ba, labur eta zeaztasun larregirik barik, Urkiola'k egin dauan lan eder bat: Gizaldien joanean, gaisoak eta bidelariak laguntza emotea, kanpotik datorrenari ostatua emotea, gose danari jaten emotea. Joka-bide orren ondorengo bat izan bear da gaur ara doazen guztiak ondo artzea eta orretan egiten dabe lan an dagozen arduradunak.

Ostatu-etxe eta gaiso-etxe oneikaz batera antzean doa "benta" deritxen etxeen arazoa.

Arrigarria izaten da edozein tokitan aldatz aundi bat aurkitzen dogunean eta "portu" bat igaro bear danean, antxiñatik "bentak" agertzea, eta ez da emongo arazoa beste barik, Gaztela'n be ba-daukaguz olako etxeak. Gogoratu bentak D. Kixote'ren liburuan dauken garrantzia.

Orduan egozan bide txarrak egozala, bildurgarria zan aldatz aundi orreik igaro-bearra. Orregaitik, aldatza asj baiño len norkiak atsedena ta janari-ediariak artu bear ebezan, zaldiak eta idiak bardin eta zelako bear-zanak izan leitekezan aztertu eta alako urtebideak billatu bear izaten ziran. Orretarako

ziran bentak eta zaldi-kortak aldapa-barrenetan.

Zeanuri'n, esaterako, gaur Isidor deunaren eleizea dana, lenago zaldikortea izan zan eta aldapea asi eta laster aurkitzen dogu Benta deritxon lekua eta bertan kapotebenta celo "campo de venta". Eta Barazar-gana igaro ondoren, Ubide'tik laster aurkitzen dogu barriro Benta deritxon tokia.

Urkiola'n, ganean bertan daukaguz Beka Benta eta Goiko Benta celo Benta Zarra. Or egoan jatetxea, zaldikorta, errementaria eta aduana edo fielatoa. Or daukagu gaur be Lazpita-etxea, olako zeregiñak bete ebazan tokia.

Urteen joanean zenbat gauza sortzen eta aldatzen diran eta zenbat jakintza-bide barriak datozenean alboratu eta ezabatzen diran! ■

OLAZAR eta URIBE'tar Martin'ek